

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Рішення міської ради
21.12.2018 № 1790**

**Міська цільова програма
«Екологія» на 2019-2021 роки**

**м. Херсон
2018 рік**

Паспорт Міської цільової програми «Екологія» на 2019 -2021 роки

1. Назва: Міська цільова програма «Екологія» на 2019-2021 роки (далі – Програма).
2. Замовник – Херсонська міська рада.
3. Підстава – розпорядження міського голови від 06.11.2018 №387р «Про створення робочої групи з розроблення проекту рішення міської ради «Про затвердження міської цільової програми «Екологія» на 2019-2021 роки та Переліку природоохоронних заходів на 2019 рік».
4. Розробник Програми – департамент житлово-комунального господарства міської ради.
5. Відповідальні виконавці (учасники) Програми:
 - виконавчі органи міської ради, підприємства, установи та організації, визначені відповідальними виконавцями (додатки до Програми).
6. Термін реалізації Програми: 2019 -2021 роки.
7. Фінансове забезпечення Програми: за рахунок коштів фонду охорони навколишнього природного середовища у складі міського бюджету (далі – ФОНПС), міського бюджету та інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством.
Загальна сума передбачених у ФОНПС коштів складатиме 604000,00 грн.
Головними розпорядниками бюджетних коштів є виконавчі органи Херсонської міської ради відповідно до повноважень.
8. Контроль за виконанням Програми покладається на відповідну постійну комісію міської ради.
9. Очікувані результати реалізації Програми: підвищення рівня техногенно-екологічної безпеки життєдіяльності населення м. Херсона, забезпечення виконання вимог чинного природоохоронного законодавства та створення комфортних умов життя в гармонії з оточуючим природним середовищем, у тому числі шляхом запобігання забрудненню водоносного горизонту, вирішення питання цивілізованого поводження з твердими побутовими відходами (далі – ТПВ) на території міста, зменшення рівня підтоплення його території, збільшення кількості зелених насаджень, озеленених зон та поліпшення екологічного стану Херсона в цілому.

Розділ 1. Екологічні проблеми міста Херсона та заходи щодо їхнього подолання

1.1. Екологічні проблеми міста

За важливістю (пріоритетністю) екологічні питання міста, що потребують вирішення, можна розташувати у наступній послідовності:

1. Проблема екологічно безпечної та раціонального функціонування водогосподарського комплексу:

- якісні та кількісні показники питного та технічного водопостачання;
- стан системи водопостачання та водовідведення в усіх секторах житлової та промислової забудови;
- впорядкування системи організованих і несанкціонованих скидів на всій території (берегових лініях) міста;
- розробка проекту зливової каналізації на території міста.

2. Проблема створення та функціонування сучасної цивілізованої системи поводження з відходами та ліквідації (рекультивації) Херсонського міського полігону – сміттєзвалища ТПВ та несанкціонованих місць накопичення сміття:

- стан та можливості роздільного збирання, транспортування, складування, сортування, переробки і утилізації, захоронення тощо промислових та комунальних ТПВ (у тому числі біологічно і токсично небезпечних);
- наявність несанкціонованих сміттєзвалищ.

3. Проблема відтворення, збереження та охорони природних ресурсів:

- стан системи контролю за територіями відповідного природоохоронного статусу, визначення відповідальних (юридичних і фізичних) осіб за їхній стан і внесення відповідних корективів до Генплану м. Херсона;
- стан офіційного (і повного) визначення територій озеленення (в тому числі у межах санітарно-захисних зон підприємств) та внесення відповідних змін до Генплану м. Херсона.

4. Проблема нормативно-правового забезпечення виконання вимог у сфері екологічної безпеки та природоохорони:

- моніторинг стану рівня ґрутових вод на критично підтоплених територіях міста та відпрацювання питань інженерного захисту цих територій;
- підвищення рівня екологічної свідомості міської громади та залучення її до безпосереднього вирішення соціально-екологічних питань міста.

1. Проблема екологічно безпечної та раціонального функціонування водогосподарського комплексу

Береги р. Дніпра, Кошової, Вірьовчиної засмічені відходами, а скидання стічних вод в акваторіях не контролюється. Здійснюється хаотична забудова берегової смуги.

Відповідно до статті 80 Водного кодексу України, з метою охорони водності малих річок, забороняється надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також для садівництва та городництва, та здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки і якість води в ній.

Законом України від 24.05.2012 № 4836-VI затверджено Загальнодержавну цільову програму розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року. На першому етапі (2013 – 2016 роки) передбачалося визначити межі прибережно-захисних смуг згідно з проектами

землеустрою. Окрім того, цим Законом рекомендовано органам місцевого самоврядування під час розроблення та затвердження місцевих бюджетів передбачати у них необхідні кошти для забезпечення виконання місцевих програм (заходів) щодо розвитку водного господарства.

Згідно зі зведеними даними інвентаризації земельних ділянок, зайнятих водними об'єктами місцевого значення на території Херсонської області, площа водних об'єктів на території, підпорядкованій Херсонській міській раді, становить 3095,08 га, із них 5 малих річок, площею 1828,3 га і протяжністю 30,3 км: Вірьовчина, Кошова, Пливаха, Гниліша, Прогнай, та 19 ставків, площею 34,85 га.

Зарегулювання р. Дніпро греблею Каховської ГЕС призвело до змін її гідрологічного режиму та зниження руслоформуючих витрат води. Пульсуючий режим роботи Каховської ГЕС є основним джерелом короткочасних неперіодичних коливань рівня води на приморській ділянці річки. Амплітуда добових коливань рівня складає 0,30–0,80 м, а інколи сягає 1,48 м. За відсутності значних обсягів стоку такі коливання відіграють значну роль у підтриманні екологічного стану заплавних водойм.

Річка Вірьовчина страждає від серйозної проблеми повної відсутності стоку протягом року. Територія річкової долини характеризується дуже низькою залісенністю та надзвичайно високою розпаханістю, що також створює позитивні умови для формування розвиненої яружно-балкової мережі. Спостерігається замулення та заростання русла, яке потребує розчищення та збільшення його пропускної спроможності.

Страшною проблемою, від якої заплава річки страждає щороку, є пожежі, внаслідок яких знищуються значні площини і без того дуже бідної флори заплави, котра, до того ж, є домівкою для багатьох видів тварин. Тому під час пожеж цілком вірогідна імовірність зникнення цілих видів, їхніх угруповань та біоценозів.

Забруднення поверхневих вод неочищеними стоками з території садибної забудови Дніпровського та Корабельного районів міста є однією з причин загострення інфекційних хвороб у літній період.

В останні шістдесят років, особливо в 60 - 70 роки минулого століття, розвиток промислового комплексу України сприяв зростанню міського населення, активізації процесів урбанізації та агломерації.

Забудова територій, експлуатація будівель та споруд, інших комплексів і об'єктів практично скрізь супроводжуються накопиченням вологи в ґрунті та підвищеннем рівня ґрунтових вод, що призводить до порушення природної рівноваги у водному балансі та негативно позначається на стані довкілля, соціально-економічних умовах життєдіяльності на цих територіях.

У місті Херсоні, з огляду на належність до зони недостатнього зволоження (степу), а також вплив техногенного навантаження, процеси підтоплення набули значного розвитку.

Програмою «Екологія 2017», затвердженою рішенням міської ради від 23.03.2017 № 574, відповідальним за розроблення проекту землеустрою з установлення водоохоронних і прибрежно-захисних смуг р. Дніпра та Кошової визначався департамент містобудування та землекористування міської ради.

Також управління земельних відносин департаменту містобудування та землекористування міської ради звернулося до Державного підприємства

«Херсонгеоінформ» із запитом стосовно отримання розрахунку сум коштів, необхідних для виготовлення проекту землеустрою зі встановлення водоохоронних та прибережних захисних смуг р. Дніпра та Кошової, та строку виконання зазначених послуг.

Згідно із відповіддю, орієнтовна вартість послуг складає 572 911,66 грн, а орієнтовний строк надання послуг – не менше шести місяців.

Так, програмою «Екологія» на 2017 рік на захід щодо розроблення проекту землеустрою зі встановлення водоохоронних та прибережних захисних смуг р. Дніпра та р. Кошової передбачалося 393 150,00 грн, чого недостатньо.

Підсумовуючи викладене, на розроблення проекту землеустрою з установлення водоохоронних і прибрежно-захисних смуг р. Дніпра, р. Кошової на 2018 рік заплановано кошти у сумі 929741,06 грн.

Проблема з відновлення русла р. Вірьовчиної. У ХХ сторіччі побудовано Інгулецьку, Спаську та Явкінську зрошуvalальні системи, які гіdraulічно пов'язані з р. Вірьовчиною та її басейном, у Миколаївській та Херсонській областях. Наповнення ставків та водосховищ у басейні річки відбувалося за рахунок води зрошуvalальних систем із р. Інгульця. Проте протягом останніх років безкоштовний скид води зі зрошуvalальних каналів не здійснюється і стік річки підтримується за рахунок атмосферних опадів та фільтраційних втрат води із каналів, що призводить до виникнення проблем у басейні р. Вірьовчиної.

У зв'язку з відсутністю скиду води зі зрошуvalальних каналів Інгулецької зрошуvalальної системи та побудови цілої низки гідротехнічних споруд, що перекрили природний водостік, заплавно-гир洛vaчастина річки постійно заболочена. Це призвело до утворення торф'яніків, які за високих температур та постійного виділення метану, займаються та задимлюють прилеглі райони м. Херсона. При проведенні дослідження стану русла р. Вірьовчиної виявлено, що на Інгулецькому зрошуvalальному каналі знаходиться дамба, три шлюзи якої не пропускають воду. Враховуючи те, що дамба знаходиться на території Миколаївської області, проблема стабілізації екологічного стану р. Вірьовчиної є міжобласною та потребує вирішення на рівні Міністерства екології та природних ресурсів України. Для вивчення проблеми річки Вірьовчиної потрібно залучити провідних фахівців Національної академії наук України, Міністерства екології та природних ресурсів та фахівців Херсонської та Миколаївської областей із подальшим виділенням коштів для порятунку р. Вірьовчиної.

Для відновлення скиду очищених стічних вод через біологічні ставки доочищення стоків на міських очисних спорудах у р. Вірьовчину, необхідно виконати їхній капітальний ремонт із відновленням відміток до проектної глибини та провести їхнє розчищення, які є частиною каналізаційної мережі м. Херсона, та відновити випуск № 1 стічних вод.

Відновлення дренуючої системи річки Вірьовчиної та недопущення подальшого її замулення в районі селищ Зимівник (Куйбишеве) та Геологів потребує проведення робіт із розчищення русла річки.

Крім того, в першому кварталі 2016 року виконавчими органами міської ради на лист первого заступника голови Адміністрації Президента України Ковальчука В. від 23.02.2016 №03-01/331 надано інформацію щодо проблем загальнодержавного і місцевого значення у м. Херсоні, які потребують сприяння

Президента України, серед них є й проблема «Критичність гідрологічного стану р. Вірьовчиної в межах м. Херсона та Херсонської області». Шляхом її вирішення запропоновано проведення повної комплексної інвентаризації незаконних «гідроспоруд» у середній та верхній течіях річки, що повністю зупинили водостік та проточність у її нижній частині, спричинили замулення, забруднення відходами та змивами тощо, та вирішення питань відновлення її природного стоку.

Підсумовуючи викладене, варто зауважити, що проблема стабілізації екологічного стану р. Вірьовчиної є міжобласною та потребує вирішення на **рівні Міністерства екології та природних ресурсів України**.

Відповідно до розпорядження голови обласної державної адміністрації від 29.08.2016 № 643 «Про робочу групу з обстеження русла р. Вірьовчина для вивчення питання щодо її екологічного стану», відбувалися засідання робочої групи з питання обговорення ситуації, що склалася на р. Вірьовчиній, якою зазначено, що для вирішення проблеми відновлення екологічного стану річки необхідний комплексний підхід: на місцевому та державному рівнях, а також співфінансування різних бюджетів.

Відповідно до висновків протоколу від 01.11.2017 № 1, за підсумками роботи зазначененої робочої групи, вирішено доручити Херсонському обласному управлінню водних ресурсів разом з Департаментом екології та природних ресурсів обласної державної адміністрації **підготувати проект листа, за підписом голови обласної державної адміністрації, до Міністерства екології та природних ресурсів України** щодо сприяння у проведенні природоохоронних заходів з відновлення дренуючої системи р. Вірьовчиної, недопущення подальшого її замулення, а Херсонському обласному управлінню водних ресурсів – вивчити питання щодо можливості співфінансування зазначених робіт.

Інформація щодо заходів, вжитих на виконання висновків вищезазначеного протоколу, до виконавчих органів міської ради не надходила.

01.11.2017 на засіданні зазначеній вище робочої групи директор МКП «Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства міста Херсона» Чемерис М.В. зазначив, що для відновлення водозабезпечення річки за рахунок стічних вод міського водоканалу необхідно провести розчищення біологічних ставків, які є частиною каналізаційної мережі м. Херсона, та відновити випуск № 1 стічних вод.

Для відновлення дренуючої системи річки Вірьовчиної та недопущення подальшого її замулення і засмічення в районі селищ Зимівник (Куйбишеве) та Геологів Херсонської міської ради, необхідно проведення роботи з розчищення русла річки.

Окрім проблеми пониззя р. Вірьовчиної, існує велика проблема верхів'я річки, зокрема неготовність русла р. Вірьовчиної до того, щоб у ньому знову з'явилася вода. На території Музиківської сільської ради існують ділянки, де лівий та правий берег русла зрівнялися. Для вирішення даної проблеми обов'язково необхідно провести розчищення русла. Крім того, відсутність води у річці це не тільки екологічна проблема, а ще й господарська. Адже з відновленням функціонування русла р. Вірьовчиної можливе відновлення

зрошення сільськогосподарських угідь, що дасть змогу поліпшити економічний стан населення та регіону в цілому.

За даними Херсонського обласного управління водних ресурсів від 12.09.2018 № 14-10/3-855, згідно зі зведеними даними інвентаризації земельних ділянок, зайнятих водними об'єктами місцевого значення, станом на 10 червня 2008 року, на території Степанівської сільської ради Суворовського району обліковується р.Вірьовчина площею 4,5 га, на території Комишанської селищної ради Корабельного району обліковується р.Вірьовчина, площею 12,0 га.

Рішенням обласної ради від 05.04.2012 № 434 затверджено Комплексну Програму розвитку водного господарства Херсонської області на період до 2020 року (далі – Комплексна Програма).

У розділі «Завдання і заходи з виконання Комплексної Програми» вказується захід з будівництва, реконструкції та капітального ремонту гідротехнічних споруд, захисних протипаводкових дамб, берегоукріплювальних споруд, **розчищення та регулювання русел річок** і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідротехнічного режиму та санітарного стану річок і водойм.

З метою поліпшення гідротехнічного режиму та санітарного стану, треба виготовлення **проектно-кошторисної документації** для проведення необхідних природоохоронних заходів за рахунок місцевих бюджетів та/або місцевих фондів охорони навколошнього природного середовища. За наявності вищезазначеної документації, роботи з розчищення та поглиблення річки Вірьовчиної, у відповідності до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 137 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, в тому числі в басейні р. Тиса у Закарпатській області», буде включено до Пропозицій щодо формування переліку природоохоронних заходів щодо Херсонської області на 2019 рік, для виконання робіт в межах Комплексної Програми розвитку водного господарства Херсонської області на період до 2020 року.

Відповідно до Положення про Державне агентство водних ресурсів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 2393 (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 року № 372 та від 13 грудня 2017 року № 1091), погодження проектів на проведення робіт на землях водного фонду (крім робіт на землях, зайнятих морями), пов'язаних з будівництвом гідротехнічних, лінійних та гідрометричних споруд, поглиблення дна для судноплавства, видобуванням корисних копалин (крім піску, гальки і гравію у руслах малих та гірських річок), розчисткою русел річок, каналів і дна водойм, прокладення кабелів, трубопроводів, інших комунікацій, а також виконання бурових робіт та геологорозвідувальних робіт здійснюється Держводагенством.

Відповідно до статті 86 Водного кодексу України, на землях водного фонду можуть проводитися роботи, пов'язані з будівництвом гідротехнічних, лінійних та гідрометричних споруд, поглибленням дна для судноплавства, видобуванням корисних копалин (крім піску, гальки і гравію в руслах малих та

гірських річок), розчисткою русел річок, каналів і дна водойм, прокладанням кабелів, трубопроводів, інших комунікацій, а також бурові та геологорозвідувальні роботи.

Місця і порядок проведення зазначених робіт визначаються відповідно до **проектів**, що погоджуються з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколошнього природного середовища, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства (крім робіт на землях, зайнятих морями), та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Положенням про Департамент екології та природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації, затвердженим розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 07 вересня 2016 року № 678 «Положення про департамент екології та природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації», повноваження щодо погодження вищезазначених проектів не передбачено (додаток до Програми).

1.1. Забруднення водойм стічними водами. Реалізація проектів будівництва або реконструкції очисних споруд і каналізаційних мереж населених пунктів Херсонської області

Управління капітального будівництва міської ради виступає замовником будівництва каналізаційної мережі смт Зеленівки щодо проектної документації щодо об'єкта „Будівництво централізованої каналізації в смт Антонівці, м. Херсон”.

Відповідно до рішення міської ради від 12.02.2016 № 43 «Про затвердження Комплексної програми ефективної роботи та реформування житлово-комунального господарства м. Херсона на 2016-2020 роки», з метою поліпшення якості очищення стічних вод, впровадження знезараження стоків та обробки осаду, заплановано проведення реконструкції наявних очисних споруд каналізації МКП «Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства міста Херсона».

Згідно з проектом реконструкції очисних споруд каналізації м. Херсона, планується запровадити енергозберігаюче насосно-силове обладнання, провести ультрафіолетове знезараження стоків, заміну мереж, здійснити будівництво блоку обробки та зневоднення осаду і надлишкового мулу (загальний обсяг інвестицій – 10,5 млн дол. США (орієнтовно).

Згідно з рішенням виконавчого комітету міської ради від 22.08.2017 № 267 «Про створення комісії з організації вирішення питань щодо подальшої експлуатації та обслуговування елементів вулично-дорожньої мережі м. Херсона, що знаходяться на балансовому обліку комунального підприємства «Міське дорожнє управління», створено комісію з організації вирішення питань щодо подальшої експлуатації та обслуговування елементів вулично-дорожньої мережі м. Херсона, в тому числі зливових та дренажних мереж, що знаходяться

на балансовому обліку комунального підприємства «Міське дорожнє управління».

У ході роботи зазначеної комісії розглядаються питання приведення у відповідність до природоохоронного законодавства здійснення діяльності з відведення зливових вод із території м. Херсона (додаток до Програми).

1.2. Експлуатація очисних споруд смт Наддніпрянського Дніпровського району м. Херсона

У червні 2016 року відкрито очисні споруди в смт Наддніпрянському, які на даний час не працюють. Роботи з будівництва очисних споруд в смт Наддніпрянському Дніпровського району міста провадилися **за рахунок коштів обласного бюджету**.

Головною причиною простою очисних споруд є незавершені електромонтажні роботи із приєднання споруд до електромереж. Для пусконалагоджувальних робіт тимчасово, за домовленістю, використовувалися електромережі Інституту зрошуваного землеробства НААН, якому належать всі лінії електромереж та трансформаторні підстанції в смт Наддніпрянському.

Зараз користуватися мережею Інституту немає можливості, тому що всі потужності використано для потреб установи. Лише одна трансформаторна підстанція (далі – ТП), розташована у дворах багатоквартирних будинків №5, №6, № 7, що їх обслуговує, належить акціонерному товариству «Енергопостачальна компанія (далі – АТ «ЕК) «Херсонобленерго», але територіально зазначена ТП знаходиться на значній відстані від об'єкта очисних споруд.

Для приєднання очисних споруд до електромереж, необхідно отримати в АТ «ЕК «Херсонобленерго» технічні умови та вивільнені потужності кВт, придбати матеріали для приєднання та оплатити електромонтажні роботи в обсязі близько 150 тис. грн.

Для вирішення цього питання виконавчі органи Наддніпрянської селищної ради зверталися до управління капітального будівництва обласної державної адміністрації. Питання щодо необхідності виділення субвенції Херсонською обласною радою для завершення відповідних робіт залишається невирішеним.

На сьогодні Наддніпрянською селищною радою планується замовити у АТ «ЕК «Херсонобленерго» технічні умови для подальшої розробки проектно-кошторисної документації на реконструкцію мереж електропостачання смт. Наддніпрянського (додаток до Програми).

1.3. Проблема підтоплення території м. Херсона

У місті Херсоні, з огляду на належність до зони недостатнього зволоження (степу), а також вплив техногенного навантаження, процеси підтоплення набули значного розвитку.

У межах підтоплених територій виділяються ділянки, на яких підвищення рівня ґрутових вод практично до земної поверхні та їх вихід на схили створили надзвичайну ситуацію. Складаються несприятливі, а інколи й небезпечні для життя людей умови (зсуви, осідання, деформація споруд, будівель, підземних мереж, вимокання зелених насаджень, заболочування, повторне засолення ґрунтів).

Основними причинами та факторами підтоплення є зарегульованість річок водосховищами та ставками, що спричиняє підпір рівня ґрутових вод і зниження природної дренованості території, порушення на забудованих територіях природного стоку, втрати в системах водопостачання та водовідведення (до 20-40 відсотків загального обсягу водокористування), незадовільне функціонування, а подекуди – повна відсутність зливових мереж, інших систем водовідведення.

Незважаючи на зменшення техногенного навантаження на території міста, пов'язаного зі спадом виробництва в умовах економічної кризи, рівень ґрутових вод продовжує підвищуватися в середньому на 0,3-0,7 метра на рік.

Підтоплення призводить до погіршення стану забудованих територій та санітарних умов проживання людей, збільшення захворювань, забруднення води і ґрунтів, заболочення значних ділянок землі, розвитку небезпечних геологічних процесів, пошкодження або руйнування будівель, споруд, мереж, а подекуди – до загибелі людей.

Технічний стан існуючих систем захисту від підтоплення незадовільний, моніторинг підтоплених міських територій не ведеться, необхідно проведення відповідних науково-дослідних робіт.

За даними спостережень за рівнем ґрутових вод, які проводилися Південно-Українською гідрогеологічною експедицією Причорноморського державного регіонального геологічного підприємства у 2010 році за 47 спостережними свердловинами, територія міста за характером підтоплення поділяється на три зони: з глибиною залягання ґрутових вод до 3 м, де сформувалося стабільне підтоплення; з глибиною від 3 до 5 м (територія належить до потенційно підтопленої) та з глибиною від 5 до 10 м і більше.

Згідно з побудованою за їхніми результатами картою глибин залягання ґрутових вод, яка відображає стан розвитку процесів підтоплення, на глибинах менше 3,0 м від поверхні землі рівні ґрутових вод залягають у мікрорайонах Північному, Таврійському, селищі Текстильному, районі ХБК та на більшій частині площині мікрорайону «Млини», що свідчить про стихійний характер підтоплення вказаних територій.

На території мікрорайону «Забалка» спостережна мережа свердловин відсутня. Раніше покривні суглинки, які нині містять ґрутові води, були сухими. Нині ж, у зв'язку з втратами з комунікаційних мереж та порушенням умов поверхневого стоку, відбувається формування ґрутового водоносного горизонту, яке може супроводжуватися низкою негативних процесів, у тому числі осіданням ґрунтів під спорудами. Положення рівнів ґрутових вод (фонове) прогнозується на глибинах понад 10,0 м, на окремих ділянках – 5,0 – 10,0 м.

У цілому ж по місту середня глибина залягання ґрунтових вод складає від 3 до 10 м.

Причиною цього процесу є низка антропогенних факторів: трансформація компонентів водного балансу в місті у зв'язку з будівництвом різних форм штучного рельєфу (будинки, системи комунікацій). Частка випаровування у водному балансі міста зменшується, поверхневого та підземного стоку – зростає. Зливова каналізація повинна була б компенсувати цей недолік, але її недосконала робота, а то і повна відсутність у деяких районах міста, не дозволяє зменшити рівні ґрунтових вод.

2. Проблема створення та функціонування сучасної цивілізованої системи поводження з відходами та ліквідації (рекультивації) Херсонського міського полігону – сміттєзвалища ТПВ та несанкціонованих місць накопичення сміття

З 01 січня 2018 року встановлено заборону на захоронення неперероблених побутових відходів, у той час як термін експлуатації міського полігону твердих побутових відходів добіг кінця у 2017 році.

Полігон твердих побутових відходів міста Херсона створено у 1968 році на відпрацьованих ділянках Рожнівського кар’єру з видобутку бутового каміння. При цьому ложе полігону не було влаштоване гідроізолюючим екраном, розміщення відходів здійснювалося без влаштування прошарків глини між шарами відходів.

Фільтрати, що утворюються при потраплянні атмосферних опадів на суміш відходів, що гниють при підвищених температурах, мають лише два природних шляхи міграції: фільтрація в підземні води або потрапляння в балку та річку Вірьовчину, а далі – в р. Дніпро.

Херсонський міський полігон твердих побутових відходів є небезпечним у геоекологічному плані об'єктом, розташованим у контурі підрахунку експлуатаційних запасів Херсонського родовища підземних вод, які використовуються для питного водопостачання населення, установ та підприємств м. Херсона. Накопичення відходів на полігоні ТПВ роками йшло безпосередньо на вапняки у відпрацьовані кар’єри бутового каміння, без урахування належних агротехнічних та природоохоронних заходів. Найбільш вразливим до техногенезу є перший від поверхні водоносний горизонт, утворений вапняками понт-меотичних відкладень.

У процесі багаторічної експлуатації полігону сформувався відносно уповільнений вплив його на гіdroхімічну обстановку прилеглої до нього території. Початок будь-якої розробки накопичених відходів може дестабілізувати роками утворений біохімічний баланс та спричинити небажану зміну стану підземних вод, що значно погіршить якість питної води як у районі розташування полігону ТПВ, так і за потоком у діючих водозабірних спорудах. Недостатня природна захищеність водоносних горизонтів у районі розташування відпрацьованих кар’єрів цей процес може прискорити.

Протягом 2017 року виконавчими органами міської ради проводилася робота щодо впровадження системного підходу до поводження з відходами на території міста.

Станом на 01.01.2018, проведено монтажні роботи та здано в експлуатацію ваговий комплекс на Херсонському полігоні побутових відходів, проводяться роботи з підключення освітлення полігону до електромереж, територію полігону огорожено.

Станом на 01.01.2018, на території м. Херсона встановлено 547 контейнерів для збирання ПЕТ-пляшок; в житловому фонді міської ради надалі планується продовжити роботу зі збільшення кількості контейнерів та додатково придбати та встановити контейнери для інших фракцій відходів у приватному секторі та бюджетних установах та організаціях міста.

Для м. Херсона є важливим питання пошуку земельної ділянки для розміщення об'єкта поводження з побутовими відходами та будівництво сміттепереробного комплексу. Виконавчими органами міської ради розглянуто низку пропозицій щодо будівництва сміттепереробного комплексу. На сьогодні ведеться детальне вивчення пропозицій з метою визначення технологій переробки відходів, які відповідатимуть міжнародним стандартам у даній галузі.

Для вирішення зазначених питань виконавчий комітет міської ради проводить роботу з вивчення пропозицій та можливостей залучення інвестицій, що дозволить поліпшити та вдосконалити систему управління відходами на території Херсонської міської ради.

3. Проблема відтворення, збереження та охорони природних ресурсів

Згідно з державною статистичною звітністю за формою № 6-зем, затвердженою наказом Державного комітету статистики України від 05.11.1998 № 377 «Про затвердження форм державної статистичної звітності з земельних ресурсів та Інструкції з заповнення», на території Херсонської міської ради обліковуються земельні ділянки під зеленими насадженнями, площею 193,1282 га, зелені насадження на землях загального користування – 164,9414 га.

Варто зауважити, що у рішенні Колегії Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 18.06.2003 №25 «Про стан зелених насаджень міст та селищ України» зазначено, що у більшості міст та селищ стан розвитку та утримання зелених насаджень за останні роки погіршився. Херсонська область зазначається серед регіонів, яких ця проблема особливо стосується.

Загальна площа територій зелених насаджень у місті в розрахунку на одного мешканця майже у 5 разів менша від нормативної, що разюче відрізняється від показників, затверджених Державними будівельними нормами України та призводить до недостатньої резистентності від пилового, токсичного

та акустичного забруднення атмосферного повітря внаслідок спалювання палива двигунами автомобільного транспорту.

Систематичні обстеження зелених насаджень на території міста (10-15% загальної кількості дерев), проведені у 2017 році, виявили понад 339 аварійних дерев та близько 1500 таких, що потребують обрізання гілля.

Зазначеним рішенням Колегія рекомендує місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування **передбачати щорічне фінансування об'єктів озеленення у розмірі не менше 3% від місцевого бюджету**, а також **організувати проведення інвентаризації зелених насаджень населених пунктів** з наступним розробленням перспективного плану відновлення, розвитку та утримання зелених насаджень.

В озелененні міста варто використовувати асортимент рослин, стійких до шкідливих організмів та умов існування видів, з урахуванням стану навколошнього природного середовища та антропогенного навантаження.

Міською радою 28.04.2016 прийнято рішення № 203 «Про тимчасову заборону на здійснення видалення дерев на території міста Херсона». За період дії цього рішення працювала тимчасова контрольна комісія Херсонської міської ради з питань нагляду за утриманням та видаленням дерев і зелених насаджень у м. Херсоні, створена рішенням міської ради від 25.03.2016 №146.

Однією з вимог зазначеної комісії також стало **проведення інвентаризації всіх зелених насаджень на території міста**.

Відповідно до частини п'ятої статті 28 Закону України «Про благоустрій населених пунктів», у містах та інших населених пунктах ведеться облік зелених насаджень та складається їхній реєстр за видовим складом та віком, який проводиться органами місцевого самоврядування.

Облік зелених насаджень здійснюється на основі даних інвентаризації зелених насаджень, яка проводиться відповідно до Інструкції з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України, затвердженої наказом Держбуду України від 24.12.2001 №226 (далі – Інструкція), зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 25.02.2002 за №182/6470.

За матеріалами інвентаризації складається паспорт об'єкта благоустрою, земельної ділянки, на якій розташовані зелені насадження, затвердженої форми, що належить підприємствам, установам, організаціям чи громадянам.

Одним із важливих аспектів інвентаризації є визначення балансової вартості зелених насаджень.

У Херсоні протягом 2009-2013 років провадилася інвентаризація лише деяких парків та скверів міста, за її результатами складено паспорти 6 парків та 11 скверів.

Інвентаризація придорожніх та прибудинкових зелених зон, що належать до комунальної власності міської територіальної громади, не здійснювалася взагалі.

Паспорт об'єкта підлягає плановому поновленню один раз на 5 років.

Тобто, на сьогодні всі парки, сквери, придорожні та прибудинкові зелені зони міста потребують проведення інвентаризації та паспортизації.

Враховуючи викладене, необхідно першочергово розглянути питання:

- інвентаризації та паспортизації зелених насаджень на території міста;
- забезпечення належного догляду за посадковим матеріалом (створення та забезпечення роботи спеціалізованого підприємства, яке опікуватиметься зеленим господарством міста).

Що ж до проведення інвентаризації зелених насаджень за 2017 рік, то департамент житлово-комунального господарства міської ради 2 рази оголошував процедури із закупівлі послуги з інвентаризації та паспортизації зелених насаджень міста Херсона, через систему «Prozzoro», однак через відсутність учасників – торги не відбулися.

Департамент житлово-комунального господарства міської ради у вересні 2017 року проводив переговорну процедуру, однак бажаючих не знайшлося.

Враховуючи викладене, зокрема відповідно до зазначеної Інструкції, з квітня до жовтня 2017 року, терміни проведення, необхідні для виконання робіт із інвентаризації та паспортизації зелених насаджень, не дотримано, у зв'язку із чим фінансування цього заходу перенесено на 2018 рік (додаток до Програми).

3.1. Проблема боротьби з карантинними бур'янами на території м. Херсона

Рішенням міської ради від 05.12.2017 № 105 затверджено Міську цільову програму боротьби з карантинними бур'янами на території міста Херсона на 2018-2022 роки (далі – Програма боротьби з бур'янами).

Програмою боротьби з бур'янами передбачається фінансування районних у м. Херсоні рад з міського бюджету, а саме: Дніпровської районної у місті Херсоні ради – на суму 870,8 тис. грн; Суворовської – 381,6 тис. грн; Корабельної – 556,2 тис. грн.

Додатково виділяються кошти на комунальні підприємства: «Парки Херсона» – в розмірі 408,03 тис. грн, міське комунальне підприємство «Гарантія» – в розмірі 34,96 тис. грн.

Метою Програми боротьби з бур'янами на 2018 -2022 роки є зменшення площи, ураженої амброзією полінолистою, та виявлення ділянок на території районних у місті Херсоні рад, місць масового відпочинку людей, ділянок, де розповсюджена та зростає амброзія полінолиста та карантинні бур'яни.

Міська цільова програма боротьби з карантинними бур'янами на території міста Херсона на 2018-2022 роки є офіційним документом, який визначає основні напрямки та шляхи вирішення проблеми розповсюдженості карантинних бур'янів у місті, у її складі затверджено комплекс відповідних заходів боротьби з карантинними бур'янами.

Програма прийнята на 5 років до 2022 року.

3.2. Знищення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин на території Херсонської області

На балансі сільськогосподарського приватного акціонерного товариства (СПрАТ) „Обрій”, розташованого за адресою: м. Херсон, сел. Інженерне (Жовтневе), є **аварійний непаспортзований склад**, в якому вже багато років знаходяться невизначені і непридатні для сільськогосподарського використання агрохімікати та пестициди.

Власними силами СПрАТ «Обрій» перекрито доступ до невпізнаних залишків пестицидів та агрохімікатів, відремонтовано та заварено ворота відсіку складу, вхід до приміщення складу та вихід із нього закрито.

Незважаючи на неодноразові звернення керівника підприємства та органу місцевого самоврядування до державних структур щодо **необхідності утилізації непридатних до використання ядохімікатів**, питання залишається невирішеним.

Пакет документів, необхідних для включення до обласної програми ліквідації непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, в тому числі кошторис, на підставі даних «НВП «Екосфера» (м. Харків), передано до Державного управління екології та природних ресурсів в Херсонській області в січні 2006 року.

У 2013 році СПрАТ «Обрій» призупинило діяльність.

У 2016 році проведено електронні торги з реалізації майна, яке належало підприємству. В результаті всі будівельні матеріали, з яких збудовано будівлі, споруди та конструкції, які знаходилися на території підприємства, передано у власність Дамчуку Юрію Васильовичу. Склад, в якому розміщено хімікати, знаходитьться в аварійному стані, відсутній дах, вхід та вихід із приміщення складу відкрито, частково зруйновано стіни приміщення.

На сьогодні питання стосовно знищення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин на території колишнього СПрАТ «Обрій» вирішується на державному рівні.

4. Проблема нормативно-правового забезпечення виконання вимог у сфері екологічної безпеки та природоохорони

За результатами моніторингу забруднення атмосферного повітря, серед міст України у 2015 році Херсон посів 4 місце, незважаючи на той факт, що більшість промислових підприємств, що спричиняли забруднення повітря, на сьогодні вже не працюють. Причини здобутого місця в рейтингу наступні.

Оперативність моніторингу нездовільна: між моментом забору проб та результатами їхнього аналізу проходить значний час. Система контролю та запобігання не працює у режимі реального часу.

Хімічна лабораторія спостереження за забрудненням атмосферного повітря Херсонського обласного центру з гідрометеорології є єдиною лабораторією міста Херсона, яка здійснює моніторинг забруднень у цілодобовому режимі. Обладнання лабораторії застаріле, придбане у 1984-1985 роках, і не дозволяє отримати результати в режимі реального часу, внаслідок чого про факти забруднення атмосферного повітря можна дізнатися лише через 24 години.

Крім того, кількість постів спостереження в місцях транспортних розв'язок по місту дуже мала.

Обладнання, гарантійний термін експлуатації якого завершився більше 20 років тому, за цей час жодного разу не проходило модернізацію і на сьогодні потребує повної заміни.

Така ситуація не дає можливості своєчасно поінформувати громадян та органи державної влади і місцевого самоврядування про забруднення атмосферного повітря в місті Херсоні. Точність та повнота статистичних даних, які надходять з постів спостереження та обробляються лабораторією, при цьому знижується, погіршуєчи показники міста.

Відповідно до Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря (далі – Порядок), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 № 343, під час проведення моніторингу атмосферного повітря в обов'язковому порядку в атмосферному повітрі визначається наявність показників загальнопоширеніх забруднюючих речовин, а саме: пилу, діоксиду сірки, оксиду вуглецю, діоксиду азоту, свинцю та його неорганічних сполук (у перерахунку на свинець), бенз(о)пірену, формальдегіду, радіоактивних речовин (за переліком, погодженим Мінприроди, Міністерством охорони здоров'я України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Державним агентством України з управління зоною відчуження), та інгредієнтів атмосферних опадів (сульфатів, хлору, азоту амонієвого, нітратів, гідрокарбонатів, натрію, калію, кальцію, магнію, pH, кислотності), зазначених у списку А Порядку.

Херсонський обласний центр з гідрометеорології надає інформацію лише за п'ятьма забруднюючими речовинами (пил, діоксид сірки, оксид вуглецю, діоксид азоту, формальдегід). Дослідження наявності та концентрацій свинцю та його неорганічних сполук, бензопірену, радіоактивних речовин, а також їхній вміст в атмосферних опадах не здійснюється.

Таким чином, основною причиною високого рівня забруднення атмосферного повітря є відсутність повної, об'єктивної та достовірної картини по місту в цілому. Окрім того, система моніторингу потребує модернізації устаткування для спостереження та якісної обробки даних.

У місті постійно фіксуються факти порушення природоохоронного законодавства: незаконне видалення та нецільове використання зелених зон, порушення процесу поводження з відходами, нехтування санітарними нормами та правилами тощо.

Що стосується виконання природоохоронного заходу Верифікації базової лінії парникових газів МКП «Херсонтеплоенерго», який передбачено пунктом 4.2 Плану заходів, спрямованих на поліпшення екологічного стану м. Херсона, та пунктом 4.1 Переліку природоохоронних заходів для фінансування з фонду охорони навколошнього природного середовища у складі міського бюджету на 2017 рік, то послуги з верифікації виконано ТОВ «Технічні та управлінські послуги» відповідно до укладеного договору від 11.09.2017 № 23-22/17, на загальну суму 349 200, 00 грн.

Надання послуг з верифікації базової лінії парникових газів виконано двома етапами. Перший етап робіт, а саме: камеральну перевірку та підтвердження методичних документів (МКП «Херсонтеплоенерго») виконано у жовтні 2017 року на суму 145 500,00 грн. Другий етап – перевірка та підтвердження звітних документів оператора – виконано у листопаді 2017 року на суму 203 700, 00 грн. У результаті виконання вищезазначених робіт МКП «Херсонтеплоенерго» отримало пакет документів, що включає в себе Плани моніторингу річних викидів та Верифікаційні звіти щодо відповідальності Плану моніторингу викидів парникових газів від установок МКП «Херсонтеплоенерго», які мають позитивний висновок аудитора з верифікації.

Отримання дозволу на викиди обсягу парникових газів (частки державної квоти) МКП «Херсонтеплоенерго» буде виконано з прийняттям законодавчих документів України з даного питання.

1.2. Актуальність розроблення, мета та завдання Програми

У місті Херсоні на даний час діє міська цільова програма «Екологія» на 2018 рік, яка зосереджена на вирішенні таких завдань як охорона і раціональне використання водних ресурсів, охорона атмосферного повітря, недопущення забруднення довкілля побутовими та токсичними відходами.

Недостатня фінансова забезпеченість Програми при плануванні природоохоронних заходів не дозволяє охопити весь спектр наявних екологічних проблем міста. Через це досягти істотного поліпшення загальної ситуації по місту, по суті, неможливо, оскільки, виходячи з обсягу надходжень до фонду охорони навколошнього природного середовища у складі міського бюджету, який є основним джерелом фінансування Програми, на сьогодні за кошти фонду можливо лише локалізувати екологічні проблеми на окремих об'єктах.

Враховуючи викладене, завдання Програми виходили не з її мети, а з обсягу її фінансування, що свідчить про те, що вирішення екологічних проблем міста виключно за кошти фонду охорони навколошнього природного середовища у складі міського бюджету неможливо та неефективно.

Сучасні екологічні проблеми міста, які постають перед міською громадою, потребують мільйонних фінансових вкладень, у зв'язку із чим, коштів фонду охорони навколошнього природного середовища у складі міського бюджету недостатньо для вирішення глобальних екологічних проблем міста і впровадження високобюджетних заходів для їхнього подолання.

Мета Програми: подолання факторів екологічного ризику в навколошньому природному середовищі міста і спрямування дій виконавчих органів міської ради та міських комунальних підприємств на вирішення його екологічних проблем.

Завдання, на вирішенні яких зосереджено заходи Програми, викладено у додатку до Програми.

Розділ 2. Організація та контроль за виконанням заходів Програми

Організацію виконання заходів Програми, відповідно до повноважень, здійснюють виконавчі органи Херсонської міської ради.

Забезпечення взаємодії та координації роботи виконавчих органів Херсонської міської ради та підприємств, організацій і установ, пов'язаних із виконанням Програми, а також контроль за ходом виконання Програми здійснюється відповідно постійною комісією міської ради.

Підприємства, на яких упроваджуються природоохоронні заходи Програми, подають звіти про їхнє виконання до відділу екології департаменту житлово-комунального господарства міської ради, який узагальнює цю інформацію та надає для розгляду постійній комісії міської ради. Для визначення доцільності та ефективності впровадження природоохоронних заходів, можуть застосовуватися процедури громадських слухань та опитування мешканців міста.

У I кварталі 2019 року відділ екології ДЖКГ готує інформацію про виконання Програми у 2018 році, яка розглядається відповідно постійною комісією міської ради, після чого міська рада заслуховує звіт про виконання Програми.

